

Valamit szeretnék tisztázni művészet és mítosz kapcsolatából. Van-e aura nélkül művészet? Van-e mítosz nélkül aura? És ehhez hasonlók a nagy kérdések. Mi a latin-amerikai regény titka? Nem az, hogy originális mítoszrendszerrel találkozott, és ettől nagyra nőtt? Így ragadt meg sok mindent hétköznapiakban és hétköznapiak fölött? Rengeteg kérdés van itt még. Valamilyen részválasz talán megkísérelhető.

Sorolom tovább magamtervezte feladataimat, hogy minél távolabb kerüljön időben a legnagyobb. Valaha szerettem volna megfogalmazni egy tömör irodalomelméleti összefoglalást. Minden – majdnem minden! – nehézségét látom már. Mégsem adtam egészen fel. Talán lehet belőle törleszteni valamit. És talán valami erőm is marad még.

– *Adja Isten! Köszönjük a beszélgetést.*

(r. l.)

In memoriam

Baránszky-Jób László

Nagy pedagógus volt és jelentős tudós. És legjobb író-költő kortársainak benső, tanácsadó barátja. Titkaik tudója, mégis a síríg hallgató bizalmasa. Pedig szeretett beszélni: létformája volt. De csakis a művekről. Szikráztak körülötte a mondatok: ötletek, lényegi összefüggések, újabb és újabb alkotásokra figyelemfelhívó méltatásai. Egy-egy bekezdésnyi ötletéből mások könyveket írtak volna. Ő türelmetlen volt: mindent ismerni akart, és minden ötletét elmondani. Közel egy-öt éves volt Tamási Áronnal, idősebb, mint Szabó Lőrinc vagy Márai Sándor, és miután róluk alapvető, lényeges elemzéseit megírta, sietett a mai legfiatalabbakat bemutatni lelkesen. És hogy tudott lelkesedni! Legutolsó tanulmányainak egyikében Temesi Ferenc regénytelitalálását elemzi. Amikor más már rég csak az emlékeiből él – ha él –, Baránszky-Jób László új életet kezdett. Nyolcvan felett a legfürgébb és legélesebb szemű kritikusunk lett. Nemrég köszöntöttük az Írószövetségben kilencvenedik születésnapját. Az ő esetében a születési évszám csak papírforma: ő volt közöttünk a legfiatalabb. Pár éve New Yorkban járván költő és művészettörténész fiától játékos üzenetet hoztam kazettán a számára: folyóiratokban olvassa, kint járó kollégáitól hallja – mondja a fia –, hogy az „öreg” nevén született egy ifjú kritikus Magyarországon, aki óriási energiával elárasztja az egész magyar sajtót. A játék igazat mondott. Baránszky-Jób László az utóbbi évtizedben megújult: fiatalok vették körül, lelkesedtek érte, figyeltek szavára, mérték lett számukra az ő értékítélete. Igaz, ehhez partnerre volt szüksége, olyan figyelmes szerkesztőre, aki felismerje a benne szunnyadó készségeket: Juhász Ferenc hívására az Új Írás majd' minden számában szerepelt ez a nagy koncepciójú, filozófiai iskolázottságú kritikus. De maradt energiája más lapokra is, így a Vigiliában jelent meg nagyszerű Márai-esszéje és készülöben volt Prohászka-tanulmánya. Persze ez az öregkori jelenlét talán egy kicsit el is fedte a múltat, mintha meg is feledkeztünk volna a filozófus és esztéta értékeiről, aki valaha a fenomenológiai iskolát velünk megismertette, aki Arany János formanyelvéről értekezett. Nem az emlékeiből élt, így nem is gondoltunk rá, hogy Németh László, Szabó Lőrinc, Áprily Lajos, Jékely Zoltán, Szentkuthy Miklós baráti körében élve, legjobb műveik létrejötte idején ő lehetett első olvasójuk és vitapartnerük: közvetlen tanácsaival is benne él irodalmunk már klasszikus eredményeiben.

Kabdebő Lóránt